30

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS
De
HECTICA FEBRE,
Quam
DEO BENEDICENTE,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO IUVENTUTIS PRINCIPE
DN. FRIDERICO WILHELMO,
MARCHIONE BRANDENB. ELECTORATUS HÆREDE E. R.

IUSSU GRATIOSO FACULTATIS MEDICÆ
SUB PRÆSIDIO
DN. GEORGII ERNESTI STAHL,
D. ET PROF. PUBL. h. t. DECANI,
DN. PROMOTORIS SUI OMNI OBSERVANTIÆ cultu proſequendi,
PRO LICENTIA
Summos in ARTE MEDICA Honores, Juraque & Privilegia Doctoralia legitimè capeſſendi;

Ad d. Maji M DC XCIX. hora locoq; ſolitis,
Publicæ disquiſitioni exponet
JOHANNES JACOBUS EWALD,
Miſnenſis.

HALÆ MAGDEBURGICÆ, Literis CHR. HENCKELII, Acad. Typ.

82

23

VIRIS

Illuſtri, Prænobiliſſimo atque Excellentiſſimo

DN. FRIDERICO KULEWEINIO,

S. Regiæ Maj. Polonicæ & Electori Saxoniæ ab intimi Status bellici conſiliis, Miniſtro longe ſplendidiſſimo atque dexterrimo,

Nobiliſſimo, Ampliſſimo, & Conſultiſſimo

DN. JOHANNI JOACHIMO ROTHIO,

Præfecturæ circularis, quæ Lipſiæ eſt, moderatori ſummo longe ſpectatiſſimo.

item-

itemque

Nobiliſſimis, Ampliſſimis, Excellentiſſimis atque Experientiſſimis

DN. JOHANNI BOHNIO,

Philoſophiæ & Medicinæ Doctori, Therapevtices Prof. Publ. Facultatis Medicæ Seniori, utriusque Principum Collegii Collegiato, Academiæ Decemviro & Civitatis Lipſienſis Phyſico, ubique celeberrimo & meritiſſimo,

ac

DN. AUGUSTO QVIRINO RIVINO,

Philoſophiæ ac Medicinæ Doctori famigeratiſſimo, Phyſiologiæ ac Botanices Prof. Publ. Facult. Medicæ Aſſeſſori graviſſimo &c.

Dominis, Patronis, Promotoribus ac reſpectivè Præceptoribus

omni obſervantiæ cultu ætatem venerandis

In debiti Honoris Gratitudinisque Signum & ſubmiſſam ſui commendationem, cum omnigenæ proſperitatis voto,

Disputationem hanc Inauguralem

offert ac dedicat

æternum debendi reus

JOH. JACOBUS Ehwald.

Q. D. B. V.

MOrborum, qui nos miſeros variè infeſtant atq; affligunt, etſi infinitus ferè eſt numerus; ita ut qui eorum genera, quorum, ante multa jamjam ſecula, trecenta, exceptis generum ſpeciebus, Plinius numeravit, notare velit, maris guttas numerare, i. e. rem omninò infinitam emetiri videatur; nullus tamen Febre omnium morborum communisſimo, vulgarior & frequentior eſt. Nam cum alii morbi non omnes ex æquo invadant, ſed alii aliis ætatibus, ſexibus, regionibus, corporumq; conſtitutionibus magis vel minus familiares ſint, certè febris Hydra Lernea illa Microcosmi non parcit ætati ulli, regioni, ſexui individuo, corporis conſtitutioni adeò ut tota ferè mortalium manus ex internecina febrium ſevitia ſuffragio Mortoni & Helmontii decedat. Imprimis præter peſtilentiales, & petechiales & ardentes, febrem Hecticam impunè in nos ſævire dies loquitur; Iſta, licet calor ejus mitis ſit nobisq; quaſi obalndiatur, nec in apertas erumpat flammas, nihilominus tamen interiora urit, depaſcit, colliquat, ægrotum ſceleto ſimilem reddit, tandemq; miſerum cymbæ charontis imponit. Quapropter placuit ſatis infeſtum & frequentisſimum hujus malum pro mate-

te-

teria diſſertationis inauguralis eligere atq; conferre in publicum: Huic autem an ſatisfecerim, tute, Lector Benevole, animo judicabis æquo, tenuitatemque meorum ſtudiorum exoptatisſimâ favoris tui aurâ ſublevabis. Deum autem T. O. M. pie veneror, velit labori huic ex altô benedicere, eundemq; in ſui ipſius gloriam proximique emolumentum unicè convertere.

§. I.

HEctica, quam mihi tractandam propoſui, vox origine græca eſt, ἀπὸ τῆς ἕξεως, ſeu ab habitu, quia in habitu corporis adeò fixa eſt, ut omnes partes tententur & emacientur: vel, quia quando radices egit difficulter vel planè eradicari nequeat. Quod etiam Sennertus probat Lib. 3. de febr. ubi de hectica agens inquit, intemperies febrilis quaſi in habitum tranſit & ita partes corporis noſtri viventis occupavit, ut etſi à nullâ causâ foveatur, nihilominus ſubſiſtere poſſit.

§. II.

Sortita eſt interim & alias appellationes tum à græcis, quibus dibitur ἑκτική, πυρετὸς ἑκτικός, tum à latinis, qui vocant febrem torridam, tabidam, marasmodem, marasmum, marcorem. Gariopontus Autor ſequioris cumprimis ævi *l. 6. prax. c. 1.* vocat conſvetudinarium. Germanis dicitur ob marcorem utplurimum inde emergentem, Darr-Fieber / Zehrend und Schwindſüchtiges Fieber.

§. III.

Sed relicta Onomatologia, confero me ad ipſam realem Hecticæ tractationem. Nullatenus autem in examinandis aliorum definitionibus multum immorari placet, ſaltem qua ratione hanc arbitrer definiendam, paucis explicatum dabo.

§. IV.

Hectica, eſt febris ſymptomatica, chronica, continua, lenta; à Sangvinis & ſpirituum motu præternaturali, ab obſtru-

ſtructione Scirrhode, aut apoſtematode, vel actuali ulceratione viſceris cujusdam, orta: cum rubore faciei, & phlogoſi, præſertim poſt paſtum auctâ, iracundiâ & excandeſcentia præcipiti ob levem ſaltem cauſam, & corporis contabeſcentia lentâ ac ſucceſſivâ, ſeu marasmode, conjuncta.

§. V.

Generis locum in hac definitione occupat Febris, quia æque in Hectica ac in aliis febribus, Sangvinis & Spirituum orgasmus, pulſus frequens, celer, prætereà durus, parvus, debilis, virium proſtratio, aliaq; circà febrem requiſita, ſeſe manifeſtant.

§. VI.

Porrò, Hecticam febrem dico Symptomaticam; Quia niſi imminente, aut jam fiente Scirrho ulceroſo viſcerum, non evenit; Appello Lentam, & continuam; quod nec frigore acri, nec ardore urente, impetuosè adoriatur ægros, pro aliarum nonnullarum febrium more; Sed remisſius omninò & blandius incipiat, lentoque, perennante tamen gradu, progrediatur: Sic, ut ægri quaſi conſvetudinem contrahentes, vix ſeſe febricitare ſentiant: Differt tamen à lentâ ſimplici febre, cum lenta, non ſtatim ſit Hectica: Hectica verò ſemper lenta.

§. VII.

Cauſa Febris Hecticæ proxima & immediata, nominata à nobis eſt Commotio p. n. Sangvinis & Spirituum. Ubi nimirum non neſcimus, in diverſum abire Autores circà hujus determinationem. Ita enim Sylvius, ut omnes ferè affectus, ad anomalas craſes, & heteroclitas efferveſcentias bilis & Succi Lymphatico-Pancreatici adſtringere laborat, ita in Hectica quoque accuſat lymphæ nimiam glutinoſitatem, ſic enim Prax. Med. l. 1. c. 32. diſſerit: Judico peccare imprimis (in Hectica,) glandularum conglomeratarum liquorem, non ſalivam duntaxat, ſed ipſum quoque ſuccum pancreaticum, & quidem viſciditate aucta; non item acrimoniâ vel auſteritate moleſtâ, quamvis aliquando hanc ſimul offenderim gravem: unde bilem ſimul concurrere inertionem quis mirabitur aut negabit?

Sed

Sed lympham quoque tunc obtuſiorem futuram, nemo non videt. Williſius, uti febres omnes ad vitioſam fermentationem ac effervescentiam revocat, ita & Hecticam ſine dubio ad ipſam referet, quanvis nullam hujus in ſpecie injecerit mentionem. Malpighius, fermentationem accuſat nimiam, ubi plus juſtò acrior ſangvis, partes, in quas influit per arterias delatus, ſolvit ac fundit, ut innumeræ exin particulæ per cutem inſenſibiliter foras avolent.

§. VIII.

At verò præ his & ſimilibus, videtur mihi rem propius tetigiſſe Helmontius, qui putat Archæum velut iratum, excandeſcere, non alio fine, quam ut expellat hoſtem ſibi moleſtum & nocivum. Nempe certum ferè eſt, calorem animalium naturalem à ſpiritibus provenire. Hi ipſi verò, ut reverà ignei motus ſunt, (prout Excell. D. D. Rivinus in disput. de Spirit. hom. vitali prolixe demonſtrare laboravit,) calorem quidem moderatum, ſi debito modo influant, in corpore gignunt: aſt ſi velocius commoveantur, atque copioſius impellant ſangvinem, præternaturalem æſtum creant.

§. IX.

D. Præſidis, ut à Spirituum Hypotheſi alieni, ea eſt ſententia; Cum in Hectica læſio aliqua immanens in aliquo viſcere vitali peccet; & quidem læſio Mixtionem partis afficiens, quod ad hanc corrigendam, progreſſum ejus præoccupandum, corruptelas abſtergendas & diſtrahendas, opus ſit Motu Humorum auctiore, tanquam unico hujus Scopi obtinendi inſtrumento. Motus hic auctior, uti pulſu frequentiore, præſertim verò celeriore, & partium omnium tono intenſiore, fit; Ita trahit immediatè poſt ſeſe, Caloris augmentum proportionatum. Fit hoc totum negotium diuturnum ſeu Chronicum, quia cauſa ejus continens veluti, propter quam ſusceptum fuit, eſt Chronicũ, quid, immanens, & pertinaciſſimũ, nempè vel actualis ulceratio, vel Scirrhoſitas ad ulcerationem prona, in parte aliquâ internâ vitali. De quâ tamen re, cum ipſe ſuo loco &

tem-

tempore, b. c. d., acturus ſit, tantisper aliorum opiniones in medio relinquit.

§. X.

Unde quidem, uti, juxtà has Hyppotheſes, non dubito aſſerere, Sangvinis & Spirituum influxum inordinatum, eſſe genuinam & proximam hecticæ cauſam; ita facillimô negotiô, arbitror ad hanc reliquas omnes remotiores & occaſionales cauſas reduci poſſe.

§. XI.

Cauſæ enim mediatæ proximioris vicem, facile tuetur Morbus alicujus partis vitalis lentus, cui Hecticam Febrem Symptomaticè accedere diximus. Præcipuè verò talis, qui non tam ſolam ſtructuram partis, aut uſum ejus, ſed ipſam planè Mixtionem ejusdem diſſolvere & deſtruere parat. Facile eſt declarare Theſin, ſi generaliter aſſeramus, nullum apoſtema in viſceribus geſtari, imò nullam obſtructionem, aut Scirrhoſam, inflammationi aptam congeſtionem, quin Hectica Febris ei complicetur. Affluunt exempla, à Practicis paſſim annotata; è quibus ut paucos adducamus, Febres ſanè acutas ardentes, manifeſtò ferè cum inflammatione internâ conjunctas, præcipuè hoc nomine accuſat Foreſtus, l. 2. obſ. 4. Balth. Timæus à Guldenklee, in Caſ. medic. l. 8. c. 23. mentionem facit juvenis, qui ex febre ardentiſſimâ continuâ, in Hecticam incidit. Ita quoq; non novum eſt (abuſu præcipuè Stypticorum) Tertianam æſtuoſiorem in Hecticam tranſire: in quem ſenſum Riverius Cent. 2. obſ. 2. aliquid notat. Quid verò notius, quàm Febres Hecticas ſuccedere repentinæ coagulatoriæ refrigerationi circà Hepar, Pancreas, Splenem, è potu valdè frigido, Corpore exæſtuante? Quid notius, quàm naſci eandem ab ulcere pulmonum? Adeò ut etiam multi hecticam cum phthiſi confundant. Ab aliis febribus putridis poſſe oriri per metaſtaſin, ſunt, qui dubitant, ſed hos refutatos vide apud Sennert. l. d. febr. 3. c. 2. A febribus peſtilentialibus poſſe originem trahere, dicit Lazarus Riverius in Praxeos Medicæ

l. 17. c. 3. de peſtil. febr. Viſcerum internorum, epatis, cordis, diaphragmatis, ut vidit Galenus, renum, ventriculi &c. inflammationes c. l. ſine exulceratione, tumore, ac dolore, it. empyema, apoſtemata atque fiſtulas internarum partium, hecticæ parentes poſſe exiſtere, practici abundè teſtantur. His adjungi poſſunt, viſcerum & vaſorum obſtructiones enormes v. g. glandularum meſenterii; de quibus vid. Salom. Albert. de morb. meſent. & pancr. A morbô Gallicô excitatam vide apud Rodericum à Fonſeca tom. 2. conſult. 62. ſimiliter ex ventriculi pravis humoribus, itemque Sangvinis, aliorumque humorum vitio, nasci, quotidiana ſimiliter docet experientia.

§. XII.

Cauſas remotiores quod attinet inter harũ magis naturales, Tempementũ primũ habet locum: Unde illi, qui naturâ calidiores & ſicciores ſunt, ad hecticam magis proclives ſunt, quia amplioribus vaſis inſtructi, ad impetuoſos infarctus & ſtaſes circa viſcera formandos aptiores videntur: Sive etiam quod ſpiritus à quocunq; ſtimulo irritante facilè commoveantur; ex qua cauſa Ætas juvenilis & virilis magis ejus periculo eſt expoſita, utpote in quibus, præſertim juvenili, vegetiùs transfertur, & ad excretiones conſtringitur, Sangvis: Imprimis circà pulmones, unde Phthiſis huic ætati familiaris, notante jamjam Hippocrate. Huc quoque ſpectat diſpoſitio Hæreditaria, per hæreditatem enim, non minus ſanitatem ac morbos produci, per experientiam probabile fit: Sani enim utplurimum ſanos, morboſi valetudinarios generant, id eſt, parentum robuſtiorum ſemen laudabile, firmam corporis texturam & actionum cunctarum vigorem proli inducit.

§. XIII.

Ex cauſis non naturalibus, occurrit primò aër, qui quando juſto fervidior eſt, turgescentias ſangvinis ſeu ebullitiones tantas ſæpe excitat, ut copioſior ſudor profluat; ſitis plus minus moleſta inducitur, quatenus ob ſeri dilapidationem ſaliva deficit, aut ſaltem magis ſpiſſa, acris aut mordax quam par eſt redditur, imò tum Maſſa ſangvinea depauperata per ſudorẽ

 ſero-

ſeroſitate, ob nimiam ſpiſſitudinem, ad circuitum ulteriorem per corpus ineptior redditur, & facilius ſtaſes in visceribus denſioribus ſubit, inde nimium in hoc opere expediendo commoti ſpiritus, excitant æſtum hecticum. Ab äere nimis ſicciore, corpora exſiccantur, & ignei atomi fluidarum partium abripiuntur, ſummô cum damnô œconomiæ animalis, hinc etiam excitatur æſtus inſvetus & inflammatio. Porrò exhalationes arſenicales, vitriolicæ, mercuriales &c. item ex ore & Corpore Phthiſico-Hecticorum prodeuntes, multos hecticos reddiderunt.

§. XIV.

Secundò, errore Diætæ invitari hecticam nullum eſt dubium. Cibi aromatibus & ſale nimis conditi, in ventriculo acres humores generant, qui poſtmodum ad Sangvinem delati, ſpirituum motum accelerant, diſſipationem ſeri promovent, ſicque æſtum præternaturalem, ſiccitatem, ſitim inferunt. Verbo, quemadmodum morbi chronici frequentiſſimè læſæ digeſtioni primæ ſuam debent originem, ita præprimis febris hectica, fontem atque ſcaturiginem exin ſæpiſſimè habet.

§. XV.

Quod ad potum attinet, vina, aliique potûs generoſi hic in cenſuram veniunt. Frequentiſſimè hinc ii, qui multò generoſô vinô, ſpiritu vini, aquæ vitæ & ſimilibus igneis ſpiritibus, nimium ſunt uſi, inſpiſſato nimis ſangvine, ſcirrhoſitate viscerum ſecuta, ad hecticam redditi fuere diſpoſiti. vid. Zacut. Luſit. Med. Pr. Hiſtor. 41. & 42. Barthol. cent. 5. hiſt. 35.

§. XVI.

Similiter Inediam ſive defectum alimentorum, non ſolum atrophiam, ſed & hecticam producere poſſe, mirum non eſt; præcipuè ſi corpori de cætero vegeto, præcipiti impetu accidat. Cûm enim laudabile corporis noſtri alimentum non quotidiè per aſſumta reſtituitur & conſervatur, paulatim deficit, hincque ſpiritus & humores laudabiles conſumuntur, ſolidio-

lidiorum quoque ſubſtantia rorida & gelatinoſa colliquatur, & corpus noſtrum planè exſuccum fit.. Huc referenda eſt Hectica, a Muralto clav. Med. annotata, quæ ob fortiorem infantis ſuctionem hincque nutrimenti defectum lactanti contigit.

§. XVII.

Tertiò, uti per motum corporis immoderatum & intempeſtivum, repentinis expanſionibus, viscera facilè obruuntur, inferciuntur & opplentur: ſimulque ſpiritus diſſipantur & abſumuntur, humiditates difflantur, partiumqne robur diſſolvitur, ſicque via febri hecticæ ſtruitur: Ita ex otio ſeu quiete quoque nimiâ, oriri poſſe eandem, nullum eſt dubium, quatenus humorum alibilium, ac ſpirituum, influxum, cohibet ac moratur, & hinc nutritionem imminuit, vel excrementorum excluſionem retardat, circulationem ſangvinis ſegniorem & humores craſſiores, adeoque ſtaſibus aptiores, reddit.

§. XVIII.

Quartò vigiliæ & ſomnus, quatenus vel in exceſſu vel defectu inſigniter peccant, non feriantur, ad promovendum hoc malum: illarum enim alterationes proportionatæ omnibus functionibus præſtandis ac perpetuandis egregiè inſerviunt: ſi autem exceſſerint, malæ ſunt, juxta Hipp. Sect. 2. aph. 7. & ſect. 2. aph. 3.

§. XIX.

Quintò, quemadmodum excretiones nimiæ in alvi fluxibus v. g. dyſenteria, hæmorrhagiis quibusvis, ſudoribus, ſemine, ita ſuppreſſiones excretionum alvi, veſicæ, uteri, ſudoris conſveti, hæmorrhoidum, atrophiam, deſiccationem viscerum, & inde Febrem hecticam, inducere poſſunt. Illic enim cùm humoribus excretis, notabilis quantitas ſpirituum deperditur; hinc reſidui in corpore langvido ſpiritus, in motum turbidiorem rapiuntur: hic verò, à retentis p. n. varii generis quæ tanquam inutiles, noxiæ, aut pondere moleſtæ à naturâ ejectioni deſtinatæ erant, particulis, ſenſim ſenſimque ad majorem pravitatem tranſeuntibus, utiles corporis humores

pervertuntur, hincque ſpiritus irritantur. Quantum vel ſola prohibita per corporis poros tranſpiratio inſenſibilis hic poſſit, ex incredibili pondere materiæ excerni ſolitæ concludere licet, ſi modò verum eſt uncias quadraginta & ultra per occultam tranſpirationem ſecundum naturam ſpatio unius noctis evacuari, referente Sanctorio Med. ſtat. ſect. 1. §. 59.

§. XX.

Sextò animi pathemata, præſertim triſtitia, ira, mæror, multum diſponunt ad hunc affectum, Foreſtus in obs. l: 4. de febr. Hecticis, obs. 2. & 3. hecticas ex mœrore & melancholiâ ortas refert, idem ſcribit Zacut. Luſitanus comment. in Galenum.

§. XXI.

Relictis cauſis, deſcendemus ad ſymptomata. Faciei phlogoſis, ac rubor, poſt paſtum auctus, præcipuum Hecticæ ſymptoma eſt; cujus rei rationem Galenus eandem putat eſſe, quæ eſt effervescentiæ calcis vivæ, ab aqua affusâ. Heurnius l. 2. de febr. c. 5. accuſat flatus in ventriculô genitos, patulosque habitus poros infarcientes, ac ita calorem retinentes. Alii cum aqua lapidi candenti affuſa comparant; aqua enim ſtatim rarescit & in vapores calidos reſolvitur, uti in balneariis videre licet. Ego puto, illud vel bili acriori aut humori acido pravoque, in primis viis hærenti, (in hectica enim prima digeſtio nunquam prorſus ſine vitio eſt) cumque alimentis Maſſæ ſangvineæ accedenti & ulcus pulmonum, quod plerumque adeſt, irritanti, eſſe adſcribendum. Quod verò malæ rubore tingantur, fit ob viciniam loci; obſervamus enim, ſi ulcus pulmonum eſt in dextrô latere, dextram malam tantum ruborem ac phlogoſin experiri; ſin in ſiniſtro latere eſt, ſiniſtra tantum mala rubescit, ſi ulcus utrumque lobum pulmonum occupat, toti faciei rubor inducitur. D. Præſes ſuam ſententiam hîc reſervat.

§. XXII.

Rationem iræ & excandeſcentiæ præcipitis, quod alterum ſymptoma hecticæ dixi, ſi quis deſiderat, nullam plauſibiliorem

rem dare poſſumus; quam quod ſpiritus in continuo p. n. motu conſtituti, citiùs ab objectis externis in motum ſe rapi patiantur, quàm aliàs in ſtatu tranquillô & ordinariô. Prout etiam in rationalibus rebus, oneratus jam laboriosâ moleſtia animus, etiam levi impedimento novo, acrius concitari ſolet.

§. XXIII.

Symptoma aliud grave Hecticorum, præcipuè conſummatiorum, eſt ſudor nocturnus, qui ſæpius tam copiosè emanat, ut ægrotantes aquâ fuiſſe ſuperfuſos jurares, dum ſingulis noctibus ſemel, bis vel ter cum induſiis ſtragula mutare cogantur. Hujus originem ſi quis deſiderat, eidem auctum acceleratumque ſangvinis motum nomino; ſpiritus etenim dum hoſtem admiſſum undiq; perſeqvuntur, omnia magis æſtuant, motusque ſangvinis acceleratur manifeſtè. Hinc reſolvitur Sangvis copioſius, & colliquatur in Serum; ſudore diffluens atque erumpens: Quo impetu patulis factis poris, lympha quoque per illos expellitur copiosè.

§. XXIV.

Reſtat adhuc contabeſcentia corporis, cujus mentionem in definitione injeci. Latere autem neminem fons hujus mali poteſt, qui attendat, quod diuturnus & perpetuus motus ſangvinis nimius, non modo bonæ Lymphæ proventum potius impediat quàm promoveat: Sed ipſe etiam actus Nntritionis ſeu appoſitionis, læsâ aliquâ principali parte Corporis, quaſi negligatur: deſtruuntur vires manifeſtè: præterea ſangvis hecticorum, eò quod luxuriet particulis acribus, nimis aquoſis, viſcidis, corruptis, ac purulentis: diſſolutioni potius quam Nutritioni ſuccurrit: Ita etiam pingvedo, à calore liqvefacta, per venarum extremitates reaſſumitur, ac ſic in ſangvinem convertitur; cum natura ſemper intendat conſervationem ſui. Hinc non ſolùm pingvedo in totum conſumitur; ſed & caro ipſa ſenſim deficit, ut flaccida cutis, nuda quaſi oſſa inveſtiat, & tabeſcentia ſeu marasmus exſurgat.

 §. XXV.

§. XXV.

Et hæc etiam de ſymptomatibus. Veniamus ad differentias, & gradus febris Hecticæ. Communiter ex triplici ſubſtantia partes ſolidas conſtitui, ex mente Galeni jam olim credebatur, 1. humidâ quadam quæ dicitur ros, 2. carnoſa & adipoſa 3. membranoſa & fibroſa, quæ κατ' ἐξοχὴν ſolida dicitur; Ex hac triplici ſubſtantia Medici trichotomiam Hecticæ deduxere. Quando rorida ſaltem partium nutriendarum ſubſtantia conſumitur, oritur primus gradus Hecticæ & dicitur Hectica ſine tabe: quando in gelatinoſam magis ſubſtantiam converſus humor nutritius, quaſi deliquatur, hectica ſecundi gradus exſurgit, quæ dicitur febris marasmodes. Et hi duo gradus, ſecundum Sennertum, & alios, ſunt curabiles. Quando ſubſtantia fibroſa conſumitur, oritur marasmus: Vocatur etiam Hectica cum tabe, & tùm omnis ſpes evanuit. Galenus vocat hos gradus, tempora, initium nempè, augmentum, & ſtatum.

§. XXVI.

Dividitur porrò Hectica ab aliis, tum quoq; à Riverio lib. xvij *d. febr. c. 3.* de Hecticâ, in primariam, quæ ex perversò rerum n. n. uſu v. g. aſſumtorum, retentorum, balneorum ac thermarum & animi affectibus oritur; qualis communiter quidem negatur, aſſeritur tamen ac vindicatur à *Piens, part. 2. c. 8.* Et ſecundariam, quæ aliis ſuccedit febribus: eſtque vel ſimplex & ſolitaria, vel febri putridæ complicata; ſic Hecticam cum peſte & putrida complicari, tradit Matth. Unzerus de lue peſtif. l. 1. c. 11. Aſt quia Hectica rarisſimè, juxta Liddelium c. 10. de Hectica, per ſe incipit, & vix unquam à cauſis oritur procatarcticis, quin præcedere videatur Diaria vel febris alia: utplurimum ſecundaria aut ſymptomatica eſt; Ex febrium enim degeneratione, & à morbis particularibus contingere, quotidiana loquitur experientia. Exempla ſi deſideras, ſupra reperies, ubi ſermo erat de cauſis.

§.XXVII.

Satis de differentiis. Digredimur ad Signa. Sunt autem alia imminentis, alia jamjam præſentis Signa. Imminentis plura ſunt,& petuntur à ſupra enumeratis cauſis non naturalibus & præternaturalibus. Qui temperamento gaudent calido & ſiccô; in ætate juvenili conſtituti, hæreditariam diſpoſitionem habent,caliditatem & ſiccitatem temporis æſtiri & aëris tolerare coguntur, potu generoſiori cibisq; calidioribus vel medicamentis ſeſe nimis ingurgitarunt, exceſſum in motu & quiete commiſere, æſtui ſuperpotarunt' frigidè: excretorum & retentorum vitium paſſi, animi pathematibus nimium indulſere; qui itidem ephemerâ,febre ardente,phthiſi,partiumque internarum inflammationibus, infeſtantur: Hos, dico, ſemper à tergô ſequitur Hectica, usque dum improviſo arripiat. Quanquam, ſi verum fateri volumus, hic affectus dignoſcatur ſatis difficulter,ita, ut ejus principium ab omnibus Practicis facilius curatu quam cognitu pronuntietur; cum ipſi ægri ſæpè ſe febrire vix conſtanter ſentiant.

§. XXVIII.

Signa nihilominus diagnoſtica obſerventur ſequentia. Calor in ordine ad acutiores continuas, admodùm levis eſt & quaſi latens (id eſt, æger nullum dolorem ſeu inſignem inde moleſtiam ſentit) qui in volis manuum & pedum maximè ſe manifeſtat, & primo contactu vix percipitur. Sin autem manus diutius admota contineatur, ſenſibilis magis manifeſtus & mordacior evadit, ſibiq; ſemper ſimilis eſt, ſine augmento & remiſſione notabili, niſi quod exacerbetur, una aut duabus horis à paſtu. Pulſus eſt frequens & celer,parvus tamen ac debilis, niſi quod poſt paſtum celeriter intendatur, interdum idem quoq; major reddatur: appetitus adeſt proſtratus, ſitis inſol ta, lingvæ ariditas & ſalivæ glutinoſitas, accedit virium langvor & inſignis laſſitudo corporis. Hæc ſunt ſigna Hecticæ primi gradus. Secundum gradum urina oleaginoſa evincit, quamvis enim aliàs ex urina nullum hecticæ ſignum peti conſtanter poſſit,cum in principio morbi ſanorum ſimilis ſit, niſi ventriculi

cru-

cruditates aliive affectus urinam alterantes, hecticæ cauſa exiſtant, aut quocunque modô ad ejus intenſionem concurrant: Progreſſu autem temporis, & ubi ſub incremento morbus eſt, ac ad marasmum inclinat, oleoſa evadit, & pingvedo ſub telarum aranearum formâ, urinæ ſupernatat. Ultimus, & deſperatus gradus hecticæ, dignoſcitur ex facie Hippocratica; facies livido plumbeoq; colore turpis eſt, tempora ſunt collapſa, oculi retrò in cavernas ſe abſcondunt, malæ protuberant, genæ exeſæ ſunt, labia non ſufficienter dentes tegunt, coſtæ, ſcapulæ, claviculæ, multum emicant, artus cum reliquis muſculoſis partibus, excarnes: paucis, homo ſceleto ſimilis redditur, nihil enim eſſe videtur, quam compages oſſium pelle obductâ. Tandem his accedit Diarrhoea, ſudores nocturni, ac capillorum defluvium.

§. XXIX.

Prognoſin quod ſpectat, febris hæc morbus ſatis diuturnus, & contumax eſt: in ſpecie tamen facilioris curationis eſt, ſimplex, id eſt, quæ nec alterius ſpeciei febri juncta, nec actualem jam abſceſſum, comitem habet, quam quæ hos affectus combinatos gerit. Deinde majoris ſpei eſt, quæ adhuc in principio, præ illa, quæ magis confirmata, & tabi propinquior exiſtit: ita quidem, ut tertii gradus, ſanari neutiquam poſſit: præprimis ſi ſuperveniant ſudores nocturni & colliquativi, pedum intumescentia, urina oleaginoſa, facies cadaveroſa Hippocratica, capillorum & alvi profluvium: quibuscunque enim tabe laborantibus, capilli de capite defluunt, hi alvi fluxu ſuperveniente, moriuntur, inquit Hipp. 5. aph. 11. 12. 14. Denique plus ſalutis promittit febris hæc in ſubjectis, vegetioribus ætate, & viribus; in ſenioribus difficilius, imò, paulò confirmatior, nunquàm ſanatur.

§. XXX.

In curâ neceſſum habet Medicus, ut prius inquirat, primò, an ab difficili morbo, v. g. ulcere pulmonum, febre alia, non ritè curata, & inde ſcirrhosâ obſtructione Hepatis, aut glandularum meſaraicarum, dependeat? ſecundò an ſit ſimplex

plex, an verò cum febre typica acutâ complicetur? ſive enim ab alio morbo dependeat, ſeu acutam febrem ſociam habeat, non tolletur, niſi illis ſanatis: Simplicior verò, & recentior, mox omnem in ſe convertit curam. Neutiquam tamen hujus indicationes, à morbo & viribus tantum, ex vulgari ſcholarum Doctrina petantur, quaſi febris hæc cauſa continente careat, ſaltemque humidum perditum, ſui reſtaurationem poſtulet. Sed quia, ut dixi ſuperius, ſedes hujus febris, præcipuè in morbo viſceris alicujus concurrente, eſt, quo ſublato, faciliùs humores carebunt culpâ: Quia tamen fieri poteſt, ut vel humorum vitia occaſionem febri ſubminiſtrent, vel ab aliâ cauſâ, irâ, triſtitiâ, aut animi moerore, febris oborta, reperiat corpus jamjam impurum: l. denique, ut cacochymia naſcatur in ipſa febre: exiſtimo remedia omnia, quibus contra febrem hecticam utimur, ita commodè diſtingui poſſe, ut alia reſpiciant humorum vitia, alia motum eorum ad & per viſcera, & horum præcipuè reſtaurationem, interea verò etiam exacerbationem Motuum, ſeu impetum Spirituum irregularem, & alia ſymptomata urgentia.

§. XXXI.

Quæ humorum vitia ſpectant, ſunt vel evacuantia, vel alterantia. Ex evacuantibus primo loco ſeſe offert Venæ Sectio, quæ utut à Botallo de Venæ Sectione adeo commendata in hecticâ propriè ſic dicta, rariùs tamen vulgò adminiſtratur, potisſimum cum febris hectica plerumque tunc demum, quando in habitum abiit, curæ eſſe communiter ſoleat. In confirmata, ſanguinis miſſionem inſtituere velle minus conveniens eſt, quia virium robur aliàs jam planè proſtratum eſt, hæcque ſi adornetur, ex ſuccum corpus magis debilitare poſſit, et vires dejicere. Si quis tamen in hecticâ, præcipuè à menſium vel hæmorrhoidum vitiis, aut in alias V. S. aſſuetis, illam negligat, minùs ſanè utiliter faciet. Sic Galenô atteſtante 6. epidem. com. 2. 9. mulier ob diuturnum menſtruorum ſuppreſſionem hectica fere conſumta, per venæ ſectionem reſtituta, & habitior facta fuit. Interim, quæ eſt ſententia D. Præſidis, V. S. ut ferè ſemper, ita hic quoque præſervativè magis, ſeu ſecundario, quàm directe curativè, utilis eſt. Magis enim mitigat morbum, & reliquæ curæ ve-

lificatur, quàm quod directe per ſe eundem tollere valeret. Vires verò jam debiles & exhauſtæ, quæ á rebus naturalibus, non naturalibus & præternaturalibus dijudicandæ, prohibent. Nullus verò locus eſt arteriotomiæ, rarus & exiguus ſcarificationi, cum vel ſine cucurbitulis. Hirudinum uſum commendabit fortè demum diuturnior Experientia, & utilitatem earum in Hepatis & Lienis vitiis, confirmabit, de quibus nuper egit D. Præſes. Diſſ. pecul. Setacea quoque, veſicatoria, & fonticuli, præſervationis gratiâ, & interdum quia ſuccum à Sanguine diverſum acrem educunt, non omni carent ſucceſſu, ſi juxtà ſpecialiores circumſtantias prudenter adhibeantur.

§. XXXII.

Hæc ex fonte Chirurgico. Sed nunc remedia pharmacevtica ſequuntur: Quia hectica ut plurimum cruditates primarum viarum, ſibi vel comites habet, vel cauſam remotam agnoſcit, quatenus ſæpè ex vitiis primæ digeſtionis oriuntur, aut eandem poſt ſe trahunt, viſcerum affectus, purgantia leniora reliquis medicamentis viam parant. Purgantia temperata & mitiora, quæ humores excrementitios, biliosos, acres, & pituitoſos in primis viis hærentes, leniter ac moderatè ſine omni virium jacturâ educunt, ſanguinemque minus exagitant, ſunt Manna, caſſia, Rhaharb. rad. lib. alb. alth. polypod. paſſulæ maj. & min. pruna, denique fol. ſenn. & Agaricus: ex compoſitis, Elect. lenit. Syr. roſ. ſolut. item viol. ſyr. cichor. cum Rhab. Proſunt verò hæc magis in liquida, quàm ſiccâ formâ, unde decocta, in fuſa, potiones, & electuaria præ pilulis, imprimis alöeticis, & aliis ſiccioribus, ex uſu erunt.

§. XXXIII.

Purgantia fortiora v.g. è colocynthide, eſula, ſcammonio, antimonio, jalappa & helleborô parata, quia corpus debile nimis exagitant, hypercatharſes movent, ſerum nutritium, & corpori aridiori neceſſarium, admodum evacuant, & in genere nimias commotiones & evacuationes extimulant, fugienda ſunt, vid. Martin. Wendelin. l. 3. axiom. med. 1166. Fuchs. in inſtit. Med. l. 4. Sect. 5. c. 38. Joubertus l. 3. pract. c. 1. Vomitoria blanda, ſi vitium in primis viis ſtabuetur, quidã ſuadent, verum niſi talia adhibeantur affectu inci-

cipiente, & ubi ulcus pulmonum non urget, ſimulque habeatur ratio ægri conſtitutionis & virium, vix ſuaſerim.

XXXIV.

Denique & clysmata laudem merentur, ſi alvus non aperta ſit, ſi inteſtina atque dorſum vehementius doleant, ſi ſubjecta alias ſimul malo hypochondriaco, vel affectibus lienis vexantur, ſi abdomen inflatum, durum, atque ſpasmô tenſum, aut flatibus diſtentum reddatur: & potiſſimum ubi cacochymia evacuationem urgeat, ægri tamen per os pharmaca aſſumere detrectent. Parentur autem ex emollientibus partim, malva, alth. Parietar. mercur. rad. lil. alb. fl. cham. malv. melilot. partim alterantibus, borrag. cichor. bugloſſ. &c. quarum decoctis detergentia magis, ſcilicet therebinthin. in vitello ovorum ſoluta, mel roſatum, anthoſatum &c. imò pro ratione circumſtantiarum purgantia, elect. de hier. c. ager. Diaprun. lenitiv, casſiæ extr. & ſimilia adjici poſſunt.

XXXV.

Quod ad reliqua totum corpus evacuantia ſpectat, ſunt nonnulli, qui decocta lignorum ſudoris movendi gratia propinant, quibus nihilominùs cum ſummâ prudentia, & parca doſi uti licet, quanquam diaphoretica temperata, e.g. Antim. diaph. antihect. Poter. eſſent. lignor. &c. locum hic habere posſint, vid. Wedelius in amœnit. mater. med. p. 348. Diuretica à quibusdam, ait, maximæ efficaciæ obſervata, laudantur, quatenus humorum visciditatem ſolvere creduntur, verùm & ex his ſolum temperatiora proſunt.

XXXVI.

Nam & alterantia varii generis utilisſima ſunt. Humor itaque acidus, ex ructibus acidis, aut ſimili vomitu omninò manifeſtus, per præcipitantia & abſorbentia non difficulter tollitur, talia ſunt terræ pingues atque ſigillatæ, ſtrigonienſis, lemnia, bolus alba & armen. Marga, lac lunæ, it. lapidoſa, alabaſtr. cryſtall. mont. corall. ut & partes animalium duriores lap. 69. CC. ebur integrum ac uſtum, imò & Martialia, ut limat. mart. & hæmatit. Cavendo ſaltem, ut ubi excretiones moderatæ, v.g. per tuſſim concurrunt, illæ per adſtringentia non ſupprimantur, conf. 7. aphor. 16. & 78. Pertinent huc quoque Salia vol. & alcalia fixa, ita n. Boyle commendat

Sp. ſang. hum. & urin. potentius deſtruunt acidum Salia fixa, e.g. abſinthii. card. bened. Tartarus, ol. Tartar. j. per deliq. &c.

XXXVII.

Nidoroſa cruditas, quæ ex ructibus putridis, oris amarore, nauſea & cardialgia cognoſcitur, tollitur quoque per præcipitantia jam enarrata, inter quæ cryſtallus præprimis eminet: præter ea conveniunt & acida & ſalſa, acida ſunt, ſp. Vitrioli, Sulphuris, Nitr. & Salis dul. & qui à quibusdã ut ſpecificus æſtimatur, ſp. Vitriol. vol. & omniũ primo prodiens phlegma inſipidum ferè, quamvis exhalationibus Sulphureis vel acido volat. maximè imprægnatum, imprimis ſi ſuper novum vitriol. aliquoties cohobetur, vid. Mar. Marci phil. vet. reſtit. part. 5. ſub Sect. 9. Succus citri, granator. ribium, berber. rubi idæi, ceras. acid. ut & acetoſæ, acetoſellæ, ſempervivi maj. & portulac. it. Julepi roſar. violar. T Ra roſar. corall. ſp. Salis coralliſat. ſalsa ſunt Sala Tartari, Sal. ammon. Nitr. antim. roſat. vitriolat. Sulphurat. arcanum dupl. Tart. Tartaris. vitriolat. & Sulph. crem. & cryſt. Tartari, Terr. foliat. Tartari: Cavendo ſemper, ne per acidorum abuſum, ulceroſis affectibus viſcerum ſtimulus addatur.

§. XXXVIII

Si ſalſedo præualeat, utiliora erunt incraſſantia, gummi arab. tragacantha, maſtich. oliban. benzœ, ſtyrax, Sperma ceti, nec non terra Sigill. bolus armena, & alba, terra goldberg. Præter hæc conveniunt glutinoſa quæuis, ac pinguia rad: chin. ſarſæ, parill. Gelatin. C. C. ebor. aut è limacibus parata, Decoct. ſtrobil. pini c. glycirrhiz. paſſul. pinguedo canis aut viper. ol. commune. Præterea hoc in paſſu dulcia quoque locum habent, e. g. glycirrhiz. polypod. paſſul. maj. & min. ficus, pruna, Dactyli, cerationa, pulpa caſſiæ, manna &c. quæ omnia ideò magis probanda ſunt, quod non tantum temperent, ſed evacuent ſimul leniter.

§. XXXIX.

In humorum denique viſciditate, quemadmodum ſuprà dicta remedia Salina, ſive ſub acida, ſive ſalsa ſint, conveniunt, ita & præter hæc uſurpari quoque poſſunt aromata benigniora & Salia vol. oleoſa e.g. Sp. Sal. armaniſat. Liq. C.C. Succin. Decoct. rad. chin. caryophyll. Lign. Saſſafras &c.

§. XL.

Quod ad ſecundam indicationem attinet, commotio nimia Sanguinis, & exacerbatio Spirituum, refrenatur per emulſiva, & leniter oleoſa, & gelatinosa refrigerantia, emuls. ſem. frig. pinear. atque amyg. dul. gelat. C. C. & ebor &c. nam his, prout tritiſſimo Proverbio dicitur, unâ fideliâ duos dealbamus parietes, i.e. non modò acrimoniam, ſi quæ adeſt corrigimus, ſed & fervorem ſpirituum leniter figimus & demulcemus. Pro hoc ſcopo conveniunt quoque anodyna mitiora, Sulphur lycopod. Sulph. coryli, quod in hectica infantum optimè datur, flor. & radix nymph. fl. viol. lil. alb. ſamb. cham. melilot. atque anethi. Huc refer Nitrata, Nitrum purum, arcan dupl. plantag. portul. ſemperv. maj. ſuccum 69. fluviat, Aq. ſperm. ranar. aqu. ſanguinis porc. & humani. Ex regno minerali Antimonalia cuncta laudari ſolent; ſpeciatim tamen famoſum eſt antihect. Poter. (cui tamen valdè parum tribuit D. Præſes) & Sacch. Sat. (cui & efficacia & ſecuritate plurimum præfert Nitrum.)

§. XLI.

D. Præſes Methodum curandæ Hecticæ ponit (1) in labis viscerum curatione, cujus accuratam perveſtigationem, & circumſpectam atque placidam tractationem commendat. (2) In æſtuum febrilium, præcipue ubi excandeſcunt, mitigatione: [3] facili & prompta, minime tamen copioſâ, nutritione: [4] Tempeſtiva contrà exacerbationes, præſervatione. Primum, per leniora discutientia, reſolventia, mundificantia, balſamica, pro re natâ, perpetrare ſuadet. Laudat hic Gummireſinas temperatas, Extracta herbarum, tempeſtivas laxationes, humectationes, balſama temperata Sulphuris, Antimonium crudum: prudentisſime & provide adhibenda. Secundum per abſorbentia, temperantia, diapnoico-diuretica, ubi Matr. perlar. vel alias conchas, Corallia quoque, Ovorum cortices laudat: Æſtui verò Nitrum deſtinat, & commendat, non diuturnum, ſed repetitũ, ejus uſum. Tertio ſcopo Emulſiva cum analepticis attribuit: Specialiter verò Sem. frigida majora rejicit ex Emulſionibus. Quartum finem, exequitur, tempeſtiva V. S., quam, contra communem opinionem, recte, debito loco, congruo tempore, & tolerabili quantitate

inſtitutem, maxime laudat, & ad Experientiam provocat, ejusque rei aliquot exempla planè memoratu digna notaſſe, aſſeverat. Interim verò Hecticæ veram, plenariam, & conſtantem, curam, non ſtatuit, niſi ſublato viſcerum affectu: Quem ipſe quidem in Hecticâ verâ, perpetuo ſubeſſe confirmat: Eoque differre Hecticam, à Febre lentâ ſimplici, arbitratur.

§. XLII.

Jam pergendum eſt ad curationem ſymptomatum, in hecticâ febre obviorum. Ubi ſudor nocturnus primum obtinebat locum; huic temperando præter antihect. Poter. Sacch. Satur. lap. hæmatit. corall. lap. 69. C. C. uſt. Terr. Goldberg. &c. deſtinantur decoct. C. C. rad. chin. L. ſaſſaf. emulſiones nucleorum, & ſem. frigid. c. papaverinis & opiatis (parcisſime tamen adhibendis] interdum ſi vigiliæ ſimul urgent miscenda. D. Præſes omnibus opiatis hic præfert, Maſſ. pill. de Cynog. Externè adhiberi poſſunt fol. nymph. heder. terr. roſar. violar. Salicis, lectulo inſtrata, l. decubitus ſuper ſtratum coriaceum, aut ſi tenuoris fortunæ ſit æger, ſuper ſaccum linteum, in quo farina frumenti antehac erat aſſervata, aut ſuper linteamina multo amylo rige facta, ad imitationem Hoffmann. in clave: balnea aluminoſa tàm naturalia, quàm artificialia commendant aliqui, ſed D. Præſes diſſuadet.

§. XLIII.

In Diarrhæa eò allaborandum eſt, ut ante omnia humorum acrimonia temperetur. Huic ergo medebuntur cryſtall. mont. alabaſt. corall. lap. 69. C. C. alcis & unic. foſſ. bol. armen. terra ſigill, cydoniata e. g. cinam aq. cydoniata & ex roſis noſtris parata v. g. ſyrup. imperatoris, conſerva & ſyrup. de roſis ſiccis it. lac chalybeatum. Nec ſilentio prætereundæ ſunt rad. temperantes pœon. alth. lil. alb. &c. it opiata & theriacalia ſi tormina concurrant in minori doſi exhibita. Omnibus his, tàm ad ſudorem, quàm diarrhœan, præfert D. Præſes. Spec. & Conf. de Hyacintho, moderatiſſime uſurpatas, cum Nitro, & ſi opus ſit, momento M. pill. de Cynogl.

§. XXXXIV.

In ulceribus pulmonum aliorumque viſcerum, requiruntur mundificantia, temperantia, & balſamica. Hæc ſunt ſanicula, pyrola, alchymill. virga aurea, ſcabioſa, veronica,

chæ

chæref.heder.terreſtr. ſcordium, ſangviſorba, quinquefol. polygon. piloſell. fl.verbaſci,lil. alb.& hyper.fol. myrti quercus, ſalicis, vincæ pervincæ, Rad. biſtort. torment. ireos aquat. fruct. momord. Sem. lycopod. it. quælibet ex Sulphure parata v. g. fl. Sulphur, balſam. Tinctura & extr. Tinct. antiphthiſica D. Mich. Myrrh. & hujus Tinctura, balſam. peruvac thereb. cum Antim diaph. & antihect. Poter. miſcenda & alteranda.

§. XXXXV.

Inter remedia externa, balnea aquæ dulcis non minimam locant operam, ob inſignem attrahendi & humectandi vim. Nempè balnea tepida fieri poſſunt ex aqua vel ſimplici vel additis herbis emollientibus e. g. malv. viol. branc. urſin, fol. ſalicis, tiliæ, lactucæ priùs coctis: affundi his etiam poſſunt aliquot menſuræ lactis bubuli, balnea itidem ex pedibus animalium, v. g. vitulorum, ſuillorum, decocto capitum vel inteſtinorum vervecis, parata. Uſurpandi tempus ſit manè, prius alvo exoneratâ, duabus ab aſſumto, vel lacte, vel juſculis confortantibus, horis, tamdiu in eò remorando, quoad vires permittunt. Exiens æger linteis tepefactis abſtergendus, ℞ ad ſpinam dorſi inungendus, aqua roſar. ſeu oleo roſaceo, litus enim cum oleis & pingredinibus in hecticis egregii uſus ſnnt. Felix Platerus prax. l. de febr. uſum providum thermarum experientia comprobat.

§. XXXXVI.

Diætæ tandem, cum morbus ſatis chronicus febris hectica ſit, maxime erit litandum. Aër igitur ſit humidus, ad frigidum paulò inclinans, verbo, temperatus; vel naturâ, vel arte: ideoque corrigendus tempore æſtatis, rebus refrigerantibus & humectantibus conclavi inſperſiis, ut ſunt fol. vitis portulac. endiv. fl. roſar. violar. aqua roſar. frigida ſimplex &c, Vitandus quoque eſt aër autumnalis juxta Hipp. 3. aph. 22. Hyeme corpora veſtitu benè defendantur ab inclementia aëris frigidi, ægri in hypocauſtis calefactis immorentur. Galenus method. medendi c. 3. interdicit ingreſſum plurimorum in cubiculum.

§. XXXXVII.

Cibi ſint Euchymi & eupepti, quales ſunt carnes vitulorum, pullorum, caponum, phaſianorum, & ex his parata juſcula cum paſſulis, pineis, &c. Inprimis conveniunt lacticinia, quæ meritò hecticorum aſylum ſunt & refugium, vid. Miſc. nat. cur. Ann. 1. obs. 19. Diemerbrock. obſ. med. 30. Act. Erudit. Lips. Ann. 84. p. 183. & inprimis Meibom. in diſſertat. d. phthis. curat, per lac. Coch-

leæ in jure pullorum coctæ, ut & teſtudinacea, bene nutriunt. Ranarum coxæ in jure caponis elixatæ, valdè proſunt. Ex gammaris fluviatilibus, cum aliis alimentoſis, rite parata, ſuccum nutrientem in ſe continent egregium: Piſces ſi appetat æger, ſaxatiles, & fluviatilium quidam v. g. funduli, truttæ, thymali, & alii facilioris concoctionis eligantur. Inter fructus horæos pruna Damaſcena, ceraſa acida, ob humectationem & laxandi vim locum quoque habent. Vitentur quoque calida nimis acria, ſalſa infumata, aromatibus muriaque condita. Potus ſit optimè fermentatus & defecatus, nec nimis calefaciens & generoſus: unde Vinum præprimis generoſum, ſpiritus vini, et vulgò dictæ aquæ vitæ, omnibusmodis vitandæ ſunt, Vinum verò tenue, aut alias temperatum, maximè illud, quod Itali vocant limoniale, paratum è vino, citro, paſſulis minoribus, cinamomo & ſaccharo concedendum eſt præſertim ſi ventriculus admodum infirmus fuerit, coctionem enim juvat ac diſtributionem promovet.

§. XXXXVIII.

Præ reliquis, lactis uſus commendandus quatenùs ob ob particulas pingves & oleoſas, quibus pollet, optimè nutrit, acrimoniam humorum temperat, & ob ſeroſas particulas humectat; hinc emulſiones tabidis & hecticis ſaluberrimum usũ præſtant, illorumque optima analeptica ſunt, dum ſerum reſtituunt humorumq; acrimoniam demulcent.

§. XXXXIX. Inter lactis autem genera poſt humanum, & quidem muliebre, de quo vid. Binning. C. 5. obs. 44. Platerus Prax. tr. 3. l. 1. c. 5. maximè laudatur aſininum & caprillum; utpotè ſeroſius, quâ de cauſa etiam ſerũ lactis interdum ipſi ſubſtitui poteſt: vid. Barbette de ſero Sanguinis p. 10. imò eâdem de cauſa à Piens lac ebutyratum commendatur.

§. L. Circa huius uſum notentur conditiones ſequentes. 1. ut ventriculus ab omnibus excrementis prius liberetur ſcilicet per vomitorium, & laxant. vid. Joël. Prax. tom. 5. (2. ne in hectica ubi complicatur putrida propinemus, circumſpectione enim adhibitâ audiendi ſunt Sanctorius, Method. l. 15. c. 17. & Fortis cent. 2. conſult. 56 etiam in tali caſu hoc ſvadentes. (3. diſpiciendum eſt, an æger ratione ventriculi tenſionis hyppochondriorum, ac doloris capitis, lactis uſum feret, id eſt nihil moleſtiæ, v. g. ſingultum, vomitum, tormina &c. inde patiatur, ne calor intendatur. Utiliſſimum vero eſt, præmittere immediatè, imò & conjungere, lacti, abſorbentia. Reliquum lactis ſumendi Regimen, videre eſt ap. Senn. de Febr. l. 3. C. 3. & Joel. Prax. Tom. 5. p. 657.

§. LI. Motus quia calefacit corpus magisq; exſiccat nimius vitandus ne calor augeatur, viresq; debilitentur. Quies moderata ſit. Vigiliæ quoque nimiæ ob exſiccandi vim vitentur: ſomnus moderatior ſit: Alvus fungatur ſuo officio, ſi ſegnior, leniter ſtimulantibus ac laxantibus provocanda; ſi vero juſtò laxior, temperatè adſtringentibus ſedanda: ubi ſpec. & conf. de Hyacintho laudem merentur. Animi denique pathemata inprimis ira, moeror, cura & triſtitia omnibus modis vitentur.

SOLI DEO GLORIA.